

Sygn. akt VI ACa 116/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Agata Wolkenberg (spr.)

Sędzia SA – Urszula Wiercińska

Sędzia SA – Marzena Miąskiewicz

Protokolant – sekr. sądowy Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Sp. z o.o. w (...) Sp. z o.o. w K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad

o zapłatę

na skutek apelacji powódek

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 7 października 2011 r.

sygn. akt XXV C 458/11

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 116/12

UZASADNIENIE

Powódki (...) spółka z o.o. w K. (następca prawny (...) spółki z o.o. w K.) i (...) spółka z o.o. w K. wniosły o zasądzenie solidarnie od Skarbu Państwa Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad kwot: 35.181,94 EUR z ustawowymi odsetkami od dnia 15.07.2010r. do dnia zapłaty i 31.655,16 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15.07.2010r. do dnia zapłaty tytułem należnego wynagrodzenia za wykonywanie nadzorów autorskich w kwietniu 2010r.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 7.10.2011r. oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach procesu.

Sąd ten ustalił, że w wyniku przetargu nieograniczonego, w dniu 15.12.2006r. pomiędzy pozwanym, jako zamawiającym i Konsorcjum spółek (...) sp. z o.o. w K. oraz (...) sp. z o.o. Biuro (...) w K. zawarta została umowa, której przedmiotem było: opracowanie materiałów do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, projektu budowlanego i wykonawczego, dokumentacji przetargowej oraz kosztorysu inwestorskiego dla budowy autostrady (...), P.(bez

węzła)- M.” (bez węzła) od km 475+ 327,65 do km 510+ 530 wraz z projektem prac geologicznych, dokumentacją geologiczno- inżynierską, geotechnicznymi warunkami posadowienia obiektów budowlanych oraz docelowym projektem organizacji ruchu, dla obydwu odcinków składających się na projekt; opracowania odpowiedzi na pytania i modyfikacja dokumentów, o których mowa w punkcie 1, w tym w trakcie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na realizację robót budowlanych objętych tymi dokumentami; pełnienie nadzoru autorskiego.

W punkcie 5.7 umowy strony ustaliły, że obowiązkiem wykonawcy jest sprawowanie nadzoru autorskiego w sposób zgodny z wymaganiami określonymi w umowie. Wykonawca został zobowiązany do zapewnienia stałej obecności dwóch projektantów branży drogowej i dwóch projektantów branży mostowej w miejscu robót realizowanych w oparciu o wykonane opracowania projektowe oraz do niezwłocznego przyjazdu projektantów pozostałych branż na miejsce robót realizowanych w oparciu o wykonaną dokumentację projektową i dokonania oraz przekazania zamawiającemu w wyznaczonym terminie zmian i poprawek, wynikłych w związku z niezgodnością opracowania projektowego ze stanem faktycznym lub zawinionymi błędami, uzgadniania bądź opiniowania dokumentacji warsztatowej i montażowej wykonywanej przez wykonawcę robót.

Strony ustaliły ponadto, że łączne wynagrodzenie wykonawcy za wykonanie przedmiotu umowy, zgodnie z ofertą złożoną zamawiającemu, nie przekroczy kwoty 8.149.320,36 EUR brutto, zaś wstępne wynagrodzenie za pełnienie ciągłego nadzoru, w ramach kwoty łącznego wynagrodzenia, nie może przekroczyć 644.813,92 EUR brutto.

Zgodnie z art. 15.4 umowy, wynagrodzenie za pełnienie nadzoru autorskiego określone w tabeli opracowań projektowych jest wynagrodzeniem wstępnym ustalonym przy założeniu 1600 całodziennych pobytów branżowych zespołów projektantów.

W dniu 20.05.2010r. strona powodowa wystawiła fakturę VAT nr (...) na kwotę 35.181,94 EUR i 31.655,16 zł tytułem wynagrodzenia za pełnienie przez powodów nadzorów autorskich w kwietniu 2010r., na podstawie dołączonej listy obecności. Obejmowała ona nadzory autorskie na odcinku (...) P. P. – 18 dni nadzorów branży drogowej, 19 dni nadzorów branży mostowej, 5 dni nadzorów branży urządzeń – łącznie 42 dni oraz na odcinku (...) P. - M. - 22 dni nadzorów autorskich branży drogowej, 22 nadzorów autorskich branży mostowej i 18 dni nadzorów branży urządzeń. Pozwany odmówił zapłaty stwierdzając, że faktura została wystawiona niezgodnie z umową.

Sąd Okręgowy stwierdził, że istota sporu sprowadza się do różnej interpretacji art. 4.1 pkt 3 umowy w zw. z art. 5.7 pkt 1 i 2 umowy oraz art. 15 ust 4 umowy jak również definicji pojęcia ”branżowy zespół projektantów”. Zwrócił Sąd uwagę, że umowa została zawarta w wyniku złożonej przez stronę powodową oferty, w której oferowano pełnienie nadzoru autorskiego za kwotę brutto 644.808,12 EUR, bez wyszczególniania elementów tego nadzoru. Na podstawie wykładni językowej należało ją rozumieć jako całość wynagrodzenia za cały nadzór autorski niezależnie od ilości ludzi i ich specjalizacji, sprawujących nadzór. W punkcie 4.1. pkt 3 strony ustaliły jedno wynagrodzenie za pełnienie ciągłego nadzoru jako nieprzekraczające kwoty 644.813,92 EUR. W punkcie 5.7 sprecyzowały sposób pełnienia nadzoru jako stałą obecność 2 projektantów branży drogowej, 2 projektantów branży mostowej i niezwłocznego przyjazdu projektantów pozostałych branż. W punkcie 15.4 określily sposób płatności za pełnienie nadzoru, nie wyszczególniając branż czy specjalistów. Punkt 15.4, w ocenie Sądu I instancji, w całości odpowiada punktowi 4.1 pkt 3 i dotyczą one ustalenia sposobu wynagrodzenia i płatności za całość pełnionego nadzoru autorskiego, co odpowiada ofercie. Z kolei w punkcie 5.7 ustalono sposób wykonywania umowy przez pracowników nadzoru, określono minimalną liczbę specjalistów na budowie, co pozostawało w ocenie Sądu I instancji, bez żadnego wpływu na określenie wynagrodzenia, które zostało ujęte w umowie całościowo niezależnie od ilości specjalistów i branż biorących udział w wykonywaniu umowy. Sąd Okręgowy podkreślił, że wykonawca, zgłaszając ofertę do przetargu, winien był w niej zawrzeć wszystkie koszty związane z wykonaniem dokumentacji projektowej i nadzoru autorskiego, i tak jedynie, w ocenie Sądu, mógł tę ofertę zinterpretować zamawiający. Nie jest dopuszczalne aby oferent w celu wygrania przetargu ukrywał istotne elementy oferty i jej koszty faktyczne by następnie kwestionować i odmiennie interpretować zawartą umowę. Skoro faktura wystawiona została niezgodnie z umową, brak było podstaw do uwzględnienia powództwa. Uznając, że istota sporu sprowadza się jedynie do interpretacji zapisów umowy i rozstrzygnięcie jest możliwe w oparciu o dokumenty, Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe strony powodowej jako nieprzydatne do rozstrzygnięcia.

Apelację od tego wyroku złożyły powodowe spółki, które zaskarżyły wyrok w całości, zarzucając:

- naruszenie art. 65 kc poprzez dokonanie wadliwej i niepełnej wykładni postanowień umowy łączącej strony z pominięciem załączników do oferty, wnioskowanych dowodów osobowych, nieuwzględnienie literalnego brzmienia umowy oraz interpretację niejasnych zapisów umowy na niekorzyść powodów;
- błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że oferta powodów nie zawierała wyszczególnienia wynagrodzenia za sprawowanie nadzoru autorskiego;
- naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez ustalenie, że z umowy i oferty wynika, że powodom należy się wynagrodzenie za sprawowanie nadzorów autorskich bez względu na ilość branżowych zespołów projektantów sprawujących nadzór autorski w danym jednym dniu;
- naruszenie art. 471 kc poprzez oddalenie powództwa mimo wykazania przez powodów niewykonania umowy przez pozwaną i bezsporności faktu należytego wykonania umowy przez powodów, choć nawet przy niekorzystnej dla powodów interpretacji umowy, roszczenie jest uzasadnione w części.

W rezultacie skarżący wnosili o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, ewentualnie o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie powództwa, przeprowadzenie zawnioskowanych dowodów.

Pozwany wnosił o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona o ile zarzuca naruszenie art. 233 § 1 kpc i art. 65 kc oraz zmierza do uchylenia zaskarżonego wyroku do ponownego rozpoznania.

Rację mają skarżący, co zresztą przyznał również Sąd Okręgowy, że istota sporu sprowadza się do wykładni zapisów umowy odnośnie do sposobu wyliczenia wynagrodzenia za sprawowany nadzór autorski. Rozstrzygnięcia wymagały przede wszystkim wątpliwości i kontrowersje co do postanowień art. 4.1 pkt 3, 5.7 pkt 1 i 2, art. 15.4 oraz art. 4.2 umowy. Na okoliczność woli i zamiaru stron odnośnie tej kwestii, zgłoszone zostały w pozwie dowody osobowe z zeznań stron i świadków (strona 7 pozwu, k.9 akt), które Sąd Okręgowy oddalił na rozprawie w dniu 27.09.2011r., uznając, jak wynika z uzasadnienia orzeczenia, że są one nieprzydatne, choć nie budzi wątpliwości, że w przypadku sporu co do rozumienia postanowień umowy, Sąd winien był dokonać jej wykładni z zastosowaniem reguł wskazanych w art. 65 kc. W sprawie niniejszej powodowe spółki, na okoliczność prezentowanej w pozwie interpretacji umowy w zakresie należnego wynagrodzenia za sprawowany nadzór autorski zgłosiły określone dowody zeznania świadków i dowody z dokumentów dołączonych do pozwu. Sąd Okręgowy, dokonując interpretacji umowy w zakresie jej spornych postanowień odnośnie do wypłaty wynagrodzenia za pełnienie nadzorów autorskich, pomijając znaczną część dowodów zgłoszonych w pozwie i oddalając wnioski dowodowe z zeznań zaoferowanych na te okoliczności świadków oraz dowód z przesłuchania w charakterze strony (wniosek k. 9 akt, strona 7 pozwu), ocenił materiał dowodowy wybiórczo, naruszając zasadę wszechstronnego jego rozważenia. Dokonał w istocie pobieżnych i niestarannych ustaleń. W uzasadnieniu orzeczenia Sądu I instancji, dość lakonicznym, brak jest jakiegokolwiek oceny wskazanych przez skarżącego dowodów w kontekście sformułowanych przez powodów zarzutów co do interpretacji pojęcia „branżowy zespół projektantów” oraz twierdzeń o wyszczególnieniu wynagrodzenia powodów za sprawowanie nadzoru autorskiego. Z protokołu jedynej rozprawy przeprowadzonej przed Sądem I instancji w dniu 27.09.2011r. nie wynika w ogóle, jakie dowody z oferowanych przez strony, zostały przez Sąd dopuszczone i na jakie okoliczności. Niektóre dowody wydaje się w ogóle nie zostały zauważone przez Sąd (np. dokument w postaci strony tytułowej oraz stron 4 i 15 Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia, które złożone zostały i zawnioskowane jako dowód przez stronę pozwaną w odpowiedzi na pozew (k. 167), nie zostały wszyte do akt i znajdują się w kopercie z odpisami

pism, dołączonej do obwoluty). Sąd wydał jedynie postanowienie w zakresie oddalonych wniosków dowodowych osobowych, i do tej czynności, strona powodowa zgłosiła zastrzeżenie w trybie art. 162 kpc.

Zgodnie z art. 65 § 2 kc w umowach należy raczej badać jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Wynika z tego, że właściwy sens umowy ustalony przy zastosowaniu wskazanych w przepisie art. 65 kc dyrektyw może odbiegać od jej „jasnego” znaczenia w świetle reguł językowych, na które powołał się Sąd I instancji. To, jak strony, składając oświadczenie woli, rozumiały je, można wykazać za pomocą różnych dowodów, w tym m.in. z zeznań świadków i przesłuchania stron. Takie też dowody na okoliczność „wzajemnego zamiaru stron przy zawarciu umowy” zgłoszono w pozwie, a Sąd bezzasadnie je oddalił, uznając, że nie są one przydatne dla rozstrzygnięcia, dokonując jednocześnie, odmiennej niż wskazywana przez stronę wnioskującą te dowody, wykładni umowy.

Wydanie rozstrzygnięcia w sprawie niniejszej wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w zasadzie w całości, co skutkuje uchynieniem wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu na podstawie art. 386 § 4 kpc.

Rzeczą Sądu I instancji będzie więc dokonanie oceny spornych zapisów umowy z zastosowaniem reguł wykładni zawartych w art. 65 kc, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy i trybu w jakim doszło do zawarcia umowy, wszechstronnej analizy dowodów z dokumentów dołączonych do pozwu oraz odpowiedzi na pozew zawnioskowanych przez strony, jak również dowodów osobowych zgłoszonych na okoliczność zamiaru stron wskazanych w pozwie (k. 9 akt), mając przy tym na uwadze, że prawidłowa wykładnia umowy nie może pomijać postanowień sformułowanych również poza zasadniczym jej tekstem, które zgodnie z zamiarem stron, czy też specyfiką czynności, miały stanowić integralną część umowy. Nie powinno także umknąć uwadze Sądu I instancji, że w sprawie niniejszej, mamy do czynienia z umową zawartą w trybie ustawy o zamówieniach publicznych w wyniku rozstrzygnięcia postępowania przetargowego. Stosownie do art. 139 ust. 1 Prawa zamówień publicznych do umów w sprawach zamówień publicznych stosuje się przepisy kodeksu cywilnego o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Przepisy ustawy pzp nie wyłączają możliwości dokonania wykładni umowy na podstawie art. 65 kc, w szczególności nie zabrania tego przepis art. 144 pzp, z którego wynika jedynie zakaz zmiany umowy a nie ustalenia jej rzeczywistej treści.

Mając powyższe wskazówki na uwadze, rozpoznając ponownie sprawę, Sąd Okręgowy rozważy i wyjaśni również podstawę domagania się zasądzenia dochodzonych pozwem kwot solidarnie na rzecz powodowych spółek jako członków Konsorcjum.

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 386 § 4 kpc.

W zakresie kosztów postępowania odwoławczego postanowiono na podstawie art. 108 § 2 kpc.